

บทคัดย่อ

ศิลปินพจน์แนวอนุรักษ์เรื่อง การเที่ยวโปงลางลายสุดสะแนน : กรณีศึกษา นายสงวน โสมิตร มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา การเที่ยวโปงลางลายสุดสะแนน และประวัตผลงานนายสงวน โสมิตร โดยมีวิธีดำเนินงานวิจัยคือ เก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษา ข้อมูลภาคสนาม ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ และนำเสนอในรูปแบบการพรรณนาวิเคราะห์สรุปผลการวิจัย ดังนี้

ศิลปินพจน์แนวอนุรักษ์เรื่อง การเที่ยวโปงลางลายสุดสะแนน : กรณีศึกษา นายสงวน โสมิตร นายสงวน โสมิตร เกิดเมื่อวันศุกร์ ที่ 7 พฤษภาคม 2486 ปัจจุบันอายุ 77 ปี บ้านเลขที่ 7 หมู่ 1 บ้านจาน ตำบลโนนนาจาน อำเภอนาคู จังหวัดกาฬสินธุ์ เดิมทีเป็นชาวบ้านบอน ตำบลห้วยหลวง อำเภอสมเด็จ จังหวัดกาฬสินธุ์ นายสงวน โสมิตร อายุได้ 15 ปี เรียนตีกลองกับนายवल โสมิตร เรียนตีโปงลางกับนายสีไท คำบอน พออายุได้ 19 ปี เล่นโปงลางกับนายจุ่น บุชาติพิท นายสงวน โสมิตร ฝึกฝนในการตีโปงลางของตัวเองจนเกิดความชำนาญ เมื่อมีการแข่งขันเวทีใดก็จะไปเข้าร่วมการแข่งขันจนได้รับรางวัลมากมายหลายเวที นายสงวน โสมิตรได้ก่อตั้งวง “สงวนศิลป์โปงลาง” ขึ้นในปี พ.ศ. 2519 เคยร่วมบรรเลงวงดนตรีพื้นบ้านกับอาจารย์ประชุม อินทรตุล และอาจารย์เปลื้อง ฉายรัศมี(ศิลปินแห่งชาติ) ในปีพ.ศ. 2531 ได้รับรางวัลชนะเลิศ การประกวดดนตรีพื้นบ้าน “โปงลาง” ปีพ.ศ. 2547 ได้รางวัลชนะเลิศ การประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีพื้นบ้าน “โปงลาง” งานมหกรรมวิถีชีวิตแพรวา วิถีไทย เทิดไท้ 72 พรรษา มหาราชินี ปีพ.ศ. 2562 ได้รับการคัดเลือกให้เป็น “ศิลปินดีเด่นของอำเภอเขาวง” จังหวัดกาฬสินธุ์ ประเภทดนตรีพื้นบ้าน “โปงลาง” ปีพ.ศ. 2527 วงสงวนศิลป์โปงลางได้รับการบันทึกเทปและจัดจำหน่าย ทำให้มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วประเทศ ในปี พ.ศ. 2529-2530 จัดทำวิดีโอการแสดงเพื่อใช้สำหรับการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนนักศึกษาวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์ ปัจจุบันผลงานของ “สงวนศิลป์โปงลาง” ยังสามารถหาฟังได้ทางอินเทอร์เน็ต เช่น Youtube นอกจากนี้ นายสงวน โสมิตรยังเป็นผู้สร้างสรรค์ลายบรรเลงที่ไพเราะและโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เช่น ลายแมลงภู่ออมดอกไม้ ลายตั้งหวาย ลายซากใบ ลายสาวชมหาด ลายเกี่ยวสาวเข็นฝ้าย ลายถอนกล้าดำนา ลายแอ้วสาวภูไท ลายลำเพลิน ลายไล่จ้าวข้ามภู ลายเชิงบ้องไฟ ลายเต้ยโขง และลายนางนาค

นายสงวน โสมิตร มีวิธีการเลือกเครื่องดนตรีโปงลางที่ดีคือโปงลางที่ไม่เพี้ยน เสียงตรงตามโน้ตที่เราต้องการ เลือกโปงลางที่ทำจากไม้มะหาด การดูรูปลักษณ์ภายนอก มีลูกโปงลางครบทั้ง 6 เสียง คือ โด เร มี ซอล ลา และฟา การบรรเลงโปงลางของนายสงวน โสมิตร จะแขวนโปงลางฝั่งเสียงต่ำขึ้นด้านบนและฝั่งเสียงสูงลงด้านล่าง ห้อยลงมา 45 องศา ผู้บรรเลงจะจับไม้ตีโปงลางที่ปลายไม้ ใช้หัวไม้ฝั่งหนักไว้กระแทกที่สายโปงลาง เมื่อต้องการให้เกิดเสียงใดก็ให้ใช้ไม้ตีโปงลางตีลงไปทีลูกโปงลางเสียงนั้น โดยการตีจะตีกระทบแล้วดึงไม้ตีออกอย่างรวดเร็วเพื่อให้เกิดเสียงดังกังวานชัดเจน

เทคนิคการบรรเลงโปงลางของนายสงวน โสมิตรมี 3 แบบ ดังนี้ เทคนิคการบรรเลง เทคนิคการกรอ และเทคนิคการลากเสียงตอนจบ ลายสุดสะแนนฉบับ นายสงวน โสมิตรนั้น ได้ทำนองมาจากหมอลำและจินตนาการของตัวเอง มีลักษณะแตกต่างจากสุดสะแนนของศิลปินท่านอื่นคือขึ้นต้นด้วยท่อนเกริ่นที่โน้ตซอล ดีไล่เสียงขึ้นไปแล้วลงจบที่โน้ตลา ท่อนเดินทำนองขึ้นต้นด้วยโน้ตลาดำ ใช้เทคนิคการตีที่เร็ว สนุกสนาน ท่อนหย่าว คือท่อนที่ขึ้นด้วยโน้ตฟา คีย์Dm (เสียง D F G A C) ใช้เทคนิคการตีแบบจังหวะยก ทำให้รู้สึกกระชับน่าฟัง ท่อนนิ่งหรือท่อนแยก นายสงวน โสมิตรนำทำนองมาจากหมอลำ ให้ความรู้สึกเหมือนฟังดนตรีทางหมอลำ ต่อไปคือท่อนเดินทำนองจบ และลงจบด้วยการ ลากไม้ตีโปงลางจากเสียงซอลต่ำลงมาถึงเสียงซอลสูงที่ลูกสุดท้ายของลูกโปงลาง เป็นลายสุดสะแนนโปงลางที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของนายสงวน โสมิตร

ภาพถ่ายการร่วมกิจกรรม ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน “โปงลาง”

ซึ่งได้รับเกียรติจากสภาวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อแสดงว่า นายหมวน โสมิตร เป็นนายทะเบียนสภาวัฒนธรรมตำบลโนนนาจาน อำเภอนาคู

เกียรติบัตรฉบับนี้ ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

นางสาววิมลวรรณ นิลนงนุช
เป็นผู้มีส่วนร่วมในการแสดงกิจกรรมกลางแจ้งนวมเวทีกลาง
เนื่องในงานกาชาดและงานประจำปี พุทธศักราช ๒๕๓๒

จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอให้มีความสวัสดีเจริญเทอญ

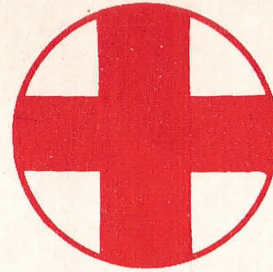
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒ เดือน มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๓๒

นายทะเบียน

P.N.N.

ศึกษาธิการจังหวัดกาฬสินธุ์
ประธานกรรมการฝ่ายจัดการแสดงบนเวทีกลาง

ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์

ประกาศเกียรติคุณฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

วงศ์ดนตรีคณะ _____ สงวนศิลป์ _____ ได้รับรางวัลชมเชย

การประกวดดนตรีพื้นเมือง ในงานประจำปีและ
งานกาชาดประจำปี 2536

ขอให้มีความสุขสวัสดิ์ เจริญเทอญ

ให้ไว้ ณ วันที่ 23 เดือนธันวาคม พุทธศักราช 2536

เรือดรี ดร.

(สุนัย ณ อุบล)

ผู้ว่าราชการจังหวัดสกลนคร

จังหวัดกาฬสินธุ์

เลขที่ ๒๓๑๓/๒๕๕๖

มอบเกียรติบัตรนี้ ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

นายหมน ไสมิตร

เป็นนายทะเบียนสภาวัฒนธรรมตำบลโนนนารายณ์ อำเภอนาคู

ตามพระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๓

ขอจงช่วยกันดำเนินงานวัฒนธรรมให้พัฒนาเจริญรุ่งเรืองสืบไป

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๑ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๕๖

(นายสุวิทย์ สิบงกฏ)

ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์

เลขที่ ๑๖ / ๒๕๕๓

กลุ่มสถานศึกษากลุ่ม ๑ อำเภอห้วยผึ้ง
มอบเกียรติบัตรฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

นายหมอน ไสมิตร

ผ่านการอบรมตามโครงการส่งเสริมดนตรี
นาฏศิลป์ไทย และพื้นบ้าน

ขอให้มีความสุขแข็งแรง มีส่วนร่วมสรรค์สร้างการศึกษาไทยสืบไป
ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๕๓

(๑๙๕๐)

(นายเพชรดำ ทรัพย์)

นายก อบจ.

ผู้อำนวยการโรงเรียนเฉลิมพระเกียรติฯ ๒/
เลขาธิการกลุ่มสถานศึกษากลุ่ม ๑ อำเภอห้วยผึ้ง

(๑๙๕๐)

(นายสมุท จันทะ)

ผู้แทน

ผู้อำนวยการโรงเรียนตำรวจภูธรห้วยผึ้ง/
ประธานกลุ่มสถานศึกษากลุ่ม ๑ อำเภอห้วยผึ้ง

T h a n k s

g i v i n g

เกียรติบัตรฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

นายหมอน ไสมิตร

ได้รับรางวัลชนะเลิศ

การประกวดเดี่ยวเครื่องดนตรีพื้นบ้านประเภท "โปงลาง" ระดับประชาชน
ในงานมหกรรมวิถีชีวิตแพรวา วิถีไทย เทิดไท้ ๑๒ พรรษา มหาราชินี

ขอให้มีความสุขความเจริญเทอญ

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๒ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๔๗

(นางเพ็ญทิพย์ อ้นอุดม)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลปกาฬสินธุ์

(นายวรดิษฐ์ โรจนพานิช)

ผู้อำนวยการจังหวัดกาฬสินธุ์

จังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์

ขอมอบเกียรติบัตรฉบับนี้ เพื่อแสดงว่า

นายหมวน โสมิตร

ได้เข้าร่วมโครงการสร้างความเข้าใจ และถ่ายทอดดนตรีโปงลางพื้นบ้าน

จังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๘

ระหว่างวันที่ ๑๓ - ๑๔ ธันวาคม ๒๕๕๓

ณ หอประชุมเฉลิมพระเกียรติ ๘๐ พรรษา อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอให้ดำรงรักษา สืบทอด เอกลักษณ์ท้องถิ่น และความเป็นไทยสืบไป

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๔ เดือน ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๓

(นางพรพิมล คงตระกูล)

วัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์

(นายภูซังค์ โพธิ์กฤษัย)

ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์

จังหวัดกาฬสินธุ์ ร่วมกับ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์

ขอมอบเกียรติบัตรฉบับนี้ เพื่อแสดงว่า

นายหมวน ไสมิตร

เข้าร่วมการแสดงศิลปะ วัฒนธรรม และดนตรีพื้นบ้าน

ในงาน “มหกรรมโปงลาง แพรวา และงานกาชาดจังหวัดกาฬสินธุ์” ประจำปี ๒๕๕๘

ระหว่างวันที่ ๒๓/ กุมภาพันธ์ - ๖ มีนาคม ๒๕๕๘

ณ เวทีกลางสนามหน้าศาลากลางจังหวัดกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

ขอให้ดำรงรักษา สืบทอด เอกลักษณ์ท้องถิ่น และความเป็นไทยสืบไป

ให้ไว้ ณ วันที่ ๓ เดือน มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๕๘

(นางพรพิมล คงตระกูล)

วัฒนธรรมจังหวัดกาฬสินธุ์

(นายรุ่งรงค์ โพธิ์กุลชัย)

ผู้ว่าราชการจังหวัดกาฬสินธุ์

โรงเรียนพุทธโฆภาวนาประชาสรรค์

ขอมอบเกียรติบัตรฉบับนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

นายทมนวณ ไส้मितต

เป็นวิทยากรการอบรมโครงการสอนรู้รักษ์และสืบสานศิลปะตดนตรีพื้นบ้าน(โปงลาง) ครั้งที่ ๑

ระหว่างวันที่ ๑๓-๑๗ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๘

ณ โรงเรียนพุทธโฆภาวนาประชาสรรค์

ขอให้มีความสุข สุขภาพดี ประสบความสำเร็จสืบต่อไป

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๗ กรกฎาคม พ.ศ.๒๕๕๘

นายธีรภัทร วงษ์สว่าง

นายประสพ คนเชื้อ

นายสำเริง ทาจิ

ผู้อำนวยการโรงเรียนพุทธโฆภาวนาประชาสรรค์

ประธานคณะกรรมการสถานศึกษา

นายกเทศมนตรีตำบลลองเปื้อง

ศวณ.กช. ๔๖/๒๕๕๙

ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชจังหวัดขอนแก่น
ศูนย์การถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
มอบเกียรติบัตรนี้ไว้เพื่อแสดงว่า

นายหมวน โสมิตร

ได้เข้าร่วมการเสวนา เรื่อง “แนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาอีสาน”

ณ ศูนย์การถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ขออำนวยการให้มีความสุข ความเจริญรุ่งเรืองสถาพรตลอดไป

ให้ไว้ ณ วันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๙

[Signature]

นายประมวธ พิมพะเสน

ประธานศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชจังหวัดขอนแก่น

ประธานศูนย์การถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

อำเภอลำดอง

ขอมอบเกียรติคุณบัตรฉบับนี้ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

นายสงวน ไส้มิตร

ได้รับการคัดเลือกเป็นศิลปินดีเด่นอำเภอลำดอง ประจำปี ๒๕๖๒
สาขาศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ประเภท ดนตรีพื้นบ้าน — โปงลาง

ขอยกย่องเชิดชูเกียรติ และจรรโลงรักษาดมดีนี้
ตลอดจนให้ประทับแต่คุณงามความดีของคุณไป

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๕๖๓

(นายเทพรัตน์ ตันตยานนท์)

นายอำเภอลำดอง

(นายณวัฒน์ บุญเรือง)

ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอลำดอง

ภาคผนวก

การเที่ยวไปกลาง

ลายสุดแสน : กรณีกีฬา นายสงวน ไสมิตร

นายเฉลิมพันธ์ ประโมยะ

ศิลปนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรศิลปบัณฑิต
สาขาวิชาศิลปประดิษฐ์และการแสดงพื้นบ้าน ภาควิชาดุริยางคศิลป์

คณะศิลปนาฏดุริยางค์ สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

พ.ศ. 2563